

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA MATEMATIKA DARSLARINI INTERFAOL METODLAR ASOSIDA TASHKIL ETISH

Ergasheva Dildora To‘lqin qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 2-kurs talabasi

Tel: +998944920305

Xamidova Zarina Iskandar qizi.

Ilmiy rahbari Boshlang‘ich ta‘limda matematika va ona tili

kafedrasi o‘qituvchisi

Email: xamidovazarina838@gmail.com

Tel: +998936170703

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang‘ich ta‘limda matematika darslarini interfaol metodlar asosida tashkil etishning ahamiyati va samaradorligi yoritilgan. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida matematik bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantirish jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning o‘rni tahlil qilinadi. Shuningdek, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, mantiqiy tafakkuri va darsga bo‘lgan qiziqishini oshirishda interfaol metodlarning imkoniyatlari ko‘rsatib berilgan. Maqolada “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Insert”, “Baliq skeleti” kabi metodlardan foydalanish orqali matematika darslarini samarali tashkil etish usullari haqida ma‘lumotlar berilgan. Interfaol metodlar o‘quvchilarning faolligini oshirish, bilimlarni mustahkamlash va dars jarayonini samarali tashkil etishda muhim vosita sifatida qaraladi.

Kalit so‘zlar. boshlang‘ich ta‘lim, matematika darsi, interfaol metodlar, ta‘lim jarayoni, o‘quvchilar faolligi, mustaqil fikrlash, mantiqiy tafakkur, didaktik o‘yinlar, pedagogik texnologiyalar, innovatsion ta‘lim usullari, samarali dars tashkil etish, o‘quv jarayoni.

Аннотация. В данной статье освещается значение и эффективность организации уроков математики в начальном образовании на основе интерактивных методов. Анализируется роль использования интерактивных методов в процессе формирования математических знаний, умений и навыков у учащихся начальных классов. Также показаны возможности интерактивных методов в развитии самостоятельного мышления, логического мышления и повышении интереса учащихся к уроку. В статье представлены сведения о способах эффективной организации уроков математики с использованием таких методов, как «Мозговой штурм», «Кластер», «INSERT», «Рыбья кость». Интерактивные методы рассматриваются как важное средство

повышения активности учащихся, закрепления знаний и эффективной организации учебного процесса.

Ключевые слова: начальное образование, урок математики, интерактивные методы, образовательный процесс, активность учащихся, самостоятельное мышление, логическое мышление, дидактические игры, педагогические технологии, инновационные методы обучения, эффективная организация урока, учебный процесс.

Annotation. This article highlights the importance and effectiveness of organizing mathematics lessons in primary education based on interactive methods. The role of using interactive methods in the process of forming mathematical knowledge, skills, and abilities of primary school students is analyzed. The possibilities of interactive methods in developing students' independent thinking, logical reasoning, and increasing their interest in the lesson are also demonstrated. The article provides information about effective ways of organizing mathematics lessons using methods such as "Brainstorming," "Cluster," "INSERT," and "Fishbone." Interactive methods are considered an important tool for increasing students' activity, strengthening knowledge, and effectively organizing the learning process.

Keywords: primary education, mathematics lesson, interactive methods, educational process, student activity, independent thinking, logical thinking, didactic games, pedagogical technologies, innovative teaching methods, effective lesson organization, learning process.

Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, o'quv jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda mantiqiy tafakkurini shakllantirish dolzarb masalalardan biridir. Shu sababli boshlang'ich sinflarda matematika darslarini samarali tashkil etishda interfaol metodlardan foydalanish katta ahamiyat kasb etadi. Matematika fani o'quvchilarning mantiqiy fikrlashi, muammoli vaziyatlarni hal qila olish qobiliyati hamda mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Biroq an'anaviy dars usullaridan foydalanish ba'zan o'quvchilarning dars jarayonida passiv bo'lib qolishiga sabab bo'lishi mumkin. Interfaol metodlar esa o'quvchilarni dars jarayoniga faol jalb etib, ularning fikrlash doirasini kengaytiradi, hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va bilimlarni samarali o'zlashtirishga yordam beradi. Interfaol metodlar asosida tashkil etilgan matematika darslari o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi, ularning ijodiy yondashuvini rivojlantiradi hamda o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi. Shu bois boshlang'ich ta'limda matematika darslarini interfaol metodlar asosida tashkil etish masalasi bugungi kunda dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada

boshlang'ich sinflarda matematika darslarini interfaol metodlar yordamida tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi.

Boshlang'ich ta'lim bosqichida matematika darslari o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish, hisoblash ko'nikmalarini shakllantirish va muammoli vaziyatlarni mustaqil hal qila olish qobiliyatini mustahkamlashda asosiy o'rin tutadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, an'anaviy o'qitish usullari o'quvchilarni passiv ishtirokchiga aylantiradi va bilimlarni uzoq muddatli eslab qolishga yordam bermaydi. Shu bois, matematika darslarini interfaol metodlar asosida tashkil etish nafaqat o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, balki ularning fikrlash darajasini va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

1. Interfaol metodlarning pedagogik asoslari

Interfaol metodlar – bu o'quvchilarni faol ishtirokga jalb qiladigan, ularning bilim, ko'nikma va malakalarini mustahkamlashga xizmat qiladigan pedagogik yondashuvdir. Zamonaviy pedagoglar interfaol metodlarni quyidagi asosiy jihatlar bilan tavsiflaydilar:

Faollik va ishtirokchilik – o'quvchilar dars jarayonida faqat kuzatuvchi bo'lib qolmay, balki o'z fikrlarini erkin ifoda etadilar.

Hamkorlik – o'quvchilar jamoa bilan ishlash orqali bir-biridan o'rganadilar va muammolarni birgalikda hal qiladilar.

Mustaqil fikrlash – o'quvchilar yangi ma'lumotlarni o'rganib, tahlil qilib, o'z yechimlarini topishga o'rganadilar.

Ijodiy yondashuv – dars jarayonida o'quvchilar turli innovatsion usullar orqali masalalarni hal qilishadi.

2. Matematika darslarida qo'llaniladigan interfaol metodlar

Zamonaviy boshlang'ich ta'limda matematika darslarini samarali tashkil etishda quyidagi interfaol metodlardan keng foydalaniladi:

a) Aqliy hujum (Brainstorming)

Bu metod o'quvchilarga muayyan masala yoki topshiriq bo'yicha erkin fikr bildirish imkonini beradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, aqliy hujum metodidan foydalanganda o'quvchilarning ijodiy fikrlash va tez yechim topish qobiliyati sezilarli darajada oshadi. Masalan, “100 ga yetish uchun sonlar yig'indisi” mavzusida o'quvchilar turli kombinatsiyalarni taklif qiladilar.

b) Klaster metod

O'quvchilar mavzu yoki tushunchani vizual tarzda tasniflab, o'z bilimlarini tizimlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, “Geometrik shakllar” mavzusida o'quvchilar klaster shaklida to'g'ri to'rtburchak, uchburchak, doira kabi shakllarni guruhlab, ularning

xususiyatlarini yozadilar. Bu metod tushunchalarni yaxshiroq anglash va xotirada uzoq muddat saqlashga yordam beradi.

c) INSERT (Interactive Noting System for Effective Reading and Thinking)

Ushbu metod orqali o‘quvchilar darsda yangi ma’lumotlarni o‘z bilim darajasi bilan solishtirib, tushungan va tushunmagan jihatlarni belgilaydilar. Masalan, yangi mavzu “Bo‘linish va ko‘paytirish” bo‘lsa, o‘quvchilar ma’lumotni o‘qib, o‘z bilgan, yangi o‘rgangan va tushunmagan qismlarini belgilaydilar. Bu usul o‘quvchilarda analitik tafakkurni rivojlantiradi.

d) Baliq skeleti (Fishbone) metodi

Ushbu metod muammoli vaziyatlarni tahlil qilishda qo‘llaniladi. O‘quvchilar masalaning sabablarini va natijalarini aniqlab, ularni mantiqiy bog‘lab chiqadilar. Masalan, “Nega sonlar yig‘indisi noto‘g‘ri chiqdi?” savoli bo‘yicha o‘quvchilar xatolik sabablari va yechimlarini aniqlaydilar.

e) Didaktik o‘yinlar va raqamli vositalar

Zamonaviy ta’limda raqamli vositalar (tablet, interaktiv doska, mobil ilovalar) yordamida o‘quvchilar dars jarayonida raqamlar va geometrik shakllar bilan ishlashadi. Masalan, “Matematika lab” ilovasi yoki Kahoot! platformasi orqali test va o‘yinlar o‘quvchilarning faolligini oshiradi.

3. Interfaol metodlarning samaradorligi

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, interfaol metodlardan foydalangan holda matematika darslari:

O‘quvchilarning mavzu bo‘yicha qiziqishini oshiradi.

Mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Jamoaviy ishlash va kommunikativ kompetensiyalarini shakllantiradi.

Bilimlarni uzoq muddatli eslab qolishga yordam beradi.

Masalan, Xalqaro Pedagogik Tadqiqotlar tashkiloti o‘tkazgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, interfaol metodlardan foydalangan boshlang‘ich sinf o‘quvchilari an’anaviy metodlardan foydalanganlarga nisbatan matematik bilim va ko‘nikmalarini 25–30% samaraliroq egallashadi.

4. Zamonaviy yondashuvlar va tavsiyalar

Dars rejasini interfaol metodlar asosida tuzish: har bir mavzu uchun minimal 2–3 interfaol metoddan foydalanish.

Raqamli vositalar bilan kombinatsiya qilish: interfaol metodlar va multimedia vositalarini birlashtirib, darslarni yanada qiziqarli qilish.

Baholash jarayonini interfaol qilish: o‘quvchilarning faolligini, yechim topish qobiliyatini va hamkorlikdagi ishlarini baholashda interfaol metodlardan foydalanish.

O'qituvchi sifatida doimiy refleksiya: interfaol metodlar samaradorligini tahlil qilib, kerak bo'lsa metodlarni takomillashtirish.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda matematika darslarini interfaol metodlar asosida tashkil etish o'quv jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Interfaol metodlar o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligini kuchaytiradi, ularni mustaqil fikrlashga undaydi hamda mantiqiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi. Bunday metodlar orqali o'quvchilar nafaqat matematik bilimlarni egallaydi, balki jamoa bilan ishlash, o'z fikrini erkin bayon qilish va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Demak, boshlang'ich ta'limda matematika darslarini interfaol metodlar asosida tashkil etish o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, ularning mantiqiy va ijodiy fikrlashini rivojlantirish hamda ta'lim sifatini yuksaltirishda muhim pedagogik omil hisoblanadi. Shu bois o'qituvchilar dars jarayonida zamonaviy interfaol metodlardan keng foydalanishlari maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori. Ta'lim tizimini rivojlantirishga oid normativ hujjatlar. – Toshkent, 2020.
3. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2017.
4. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2018.
5. Marzano R.J. The Art and Science of Teaching. – Alexandria: ASCD, 2017.
6. Hattie J. Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement. – London: Routledge, 2018.
7. OECD. Innovative Learning Environments. – Paris: OECD Publishing, 2021.
8. UNESCO. Digital Learning and Education Report. – Paris: UNESCO Publishing, 2022.